

NÁVOD NA HODNOTENIE SYSTÉMU MANAŽÉRSTVA BEZPEČNOSTI PRÁCE V ORGANIZÁCIÍ PODĽA POŽIADAVIEK NORMY OHSAS 18001

Ing. Gabriela Bogdanovská, PhD.

Technická univerzita v Košiciach, Fakulta BERG, Ústav riadenia a informatizácie výrobných procesov, email: gabriela.bogdanovska@tuke.sk

Abstrakt

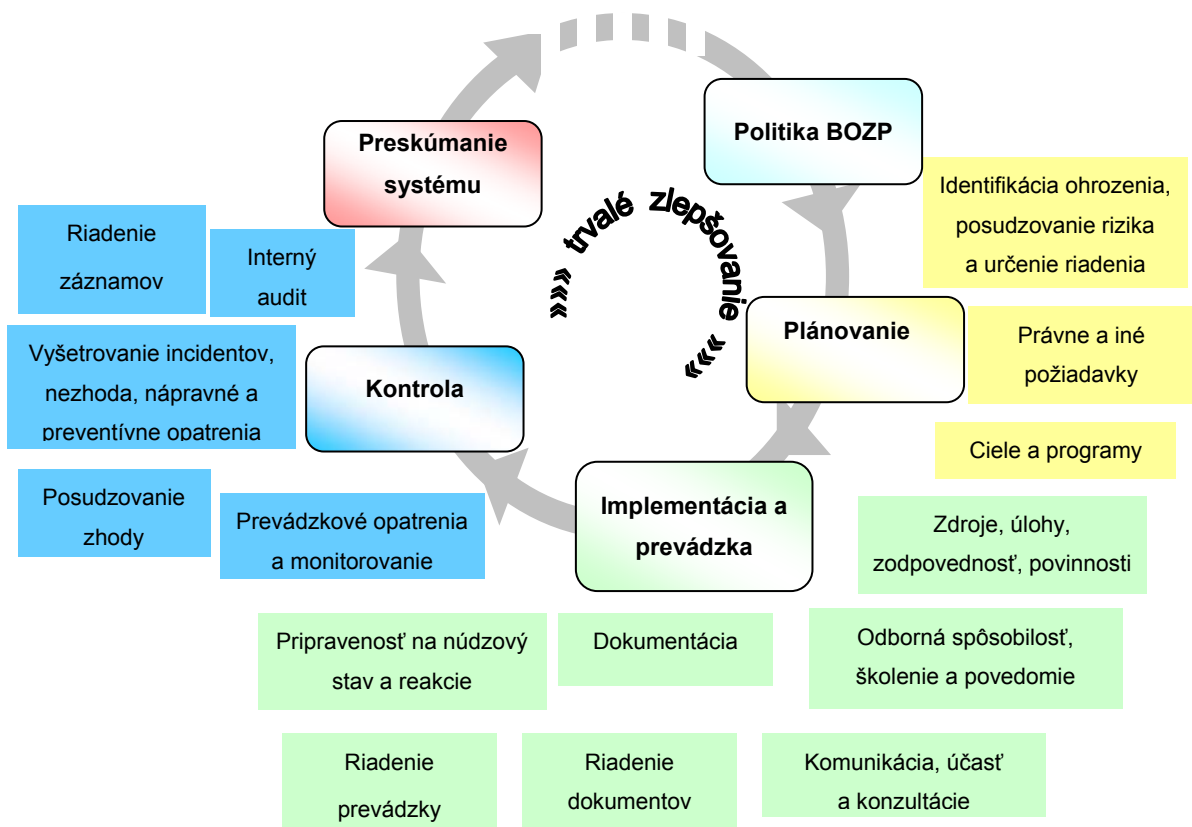
Cieľom tohto príspevku je pomôcť organizáciám pomocou popísaného zoznamu otázok, zaviesť, resp. integrovať systém manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci podľa normy OHSAS 18001. Zoznam otázok je zostavený v súlade s jednotlivými článkami tejto normy.

Prínosy zavedenia systému manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Zavedenie, následná certifikácia, udržiavanie a trvalé zlepšovanie systému manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci podľa normy OHSAS 18001:2008 „*Systémy manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Požiadavky.*“ prináša organizáciám:

- splnenie právnych a koncepčných požiadaviek,
- úspory na pokutách a iných sankciách,
- zníženie a minimalizáciu zdravotných a bezpečnostných rizík vzniku nehôd a následných časových a finančných strát,
- zvýšenie kontroly možných nebezpečenstiev,
- zlepšenie pracovných podmienok,
- zvýšenie produktivity a efektívnosti práce,
- vylúčenie alebo obmedzenie nákladov, spôsobených neujasnenou organizačnou štruktúrou v systéme manažérstva BOZP,
- zlepšenie vzťahov so zamestnancami a všetkými zainteresovanými stranami,
- zvýšenie podnikateľskej dôveryhodnosti pre investorov, banky a poisťovne,
- zlepšenie imidžu organizácie,
- zvýšenie spoločenskej zodpovednosti.

Norma OHSAS 18001 patrí do súboru noriem o posudzovaní bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP). Pomáha organizáciám riadiť bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a posudzovať možné a vzniknuté rizika. Nehodnotí výkonnosť BOZP, bezpečnosť výrobkov, poškodenie majetku a nezaobera sa programami na zlepšovanie zdravia.

Obr. 1 Štruktúra systému manažerstva BOZP podľa normy OHSAS 18001

Ak chce organizácia vytvoriť, zdokumentovať, zaviesť, udržiavať a trvalé zlepšovať systém manažerstva podľa normy OHSAS 18001, musí sa v prvom rade zamerať na splnenie nasledujúcich požiadaviek, ktoré sú zobrazené na Obr. 1.

Kontrolný zoznám otázok pre hodnotenie požiadaviek systému manažerstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Ako pomôcka pre kontrolu, splnenie a hodnotenie úrovne plnenia požiadaviek systému manažerstva bezpečnosti a ochrany zdravia v organizácii môže poslúžiť zoznam týchto otázok. Otázky sú zostavené v súlade s jednotlivými článkami normy.

Článok normy - 4.2 Politika BOZP

1. Existuje dokument, ktorý je schválený vedením organizácie, a ktorý definuje politiku organizácie v oblasti bezpečnosti práce ?
2. Je táto politika vhodná vzhľadom na charakter, rozsah a bezpečnosť činností, postupov a zariadení organizácie?
3. Sú v tomto materiáli zahrnuté vyhlásenia zaväzujúce organizáciu:
 - dodržiavať platné predpisy v oblasti bezpečnosti práce?
 - trvalé zlepšovať výkon riadenia bezpečnosti práce?

4. Vytvára táto politika strategický rámec pre definovanie a hodnotenie cieľov a plánov v oblasti bezpečnosti práce ?
5. Ako sa vyhodnocuje dodržiavanie princípov, napĺňanie cieľov stanovených v tejto politike?
6. Kedy a kým bola politika bezpečnosti práce schválená?
7. Kto je určenou konkrétnou osobou so zodpovednosťou a kompetenciami za jej zavedenie a udržiavanie?

*Článok normy – **4.3 Plánovanie***

4.3.1 Identifikácia nebezpečenstiev, hodnotenie a riadenie rizík

1. Boli identifikované nebezpečenstvá (príčiny a situácie) úrazov alebo ohrozenia zdravia pracovníkov alebo škôd na majetku alebo životnom prostredí, ktoré môžu vzniknúť vo vašej organizácii (analýza rizík) ?
2. Boli zistené pre jednotlivé nebezpečenstvá:
 - pravdepodobnosti ich vzniku?
 - dôsledky ich pôsobenia - vážnosť možnej ujmy pre človeka, na majetku?
3. Kto je vo vašej organizácii zodpovedný za vykonanie analýzy rizík a sledovanie pracovných rizík?
4. Kde sú stanovené postupy a zásady identifikácie nebezpečenstiev, odhadu pravdepodobnosti a dôsledkov rizík a zhodnotenia úrovne rizika?
5. Aké kritériá (metódy) boli použité pri určovaní hraníc tolerovateľnosti/ netolerovateľnosti rizík vo vašej organizácii?
6. Aká je frekvencia prehodnocovania rizík práce vo vašej organizácii?

4.3.2 Právne a iné požiadavky

1. Má organizácia aktualizovaný zoznam platných predpisov, povolení a noriem z oblasti bezpečnosti práce, ktoré sa vzťahujú k identifikovaným bezpečnostným rizikám organizácie?
2. Má organizácia zmapované, v ktorých činnostiach spĺňa/nespĺňa požiadavky v oblasti bezpečnosti práce?
3. Akým spôsobom sa v organizácii zabezpečuje splnenie požiadaviek všeobecne záväzných predpisov.

4.3.3 Ciele a programy

1. Má organizácia stanovený postup pre definovanie, prijímanie, realizovanie a sledovanie cieľov, úloh a opatrení v oblasti zvyšovania bezpečnosti práce?
2. Kde sú dokumentované prijaté a schválené ciele, úlohy a opatrenia z oblasti bezpečnosti práce?
3. Aké opatrenia boli prijaté vo vašej organizácii na elimináciu významných pracovných rizík ?
4. Sú stanovené úlohy a ciele konkrétne, termínované a merateľné?
5. Zohľadňujete pri definovaní cieľov, úloh a opatrení:

- zásady a princípy deklarované v politike bezpečnosti práce vašej organizácie?
 - relevantné požiadavky záväzných predpisov a orgánov štátnej správy v oblasti starostlivosti o bezpečnosť práce vo vašej organizácii?
 - nebezpečenstvá a riziká práce identifikované vo vašej organizácii?
 - technologické a prevádzkové možnosti organizácie ?
 - požiadavky partnerov a vlastných zamestnancov ?
 - dostupnosť zdrojov pre realizáciu ?
6. Kde je stanovená zodpovednosť pracovníkov za plnenie prijatých úloh, opatrení a cieľov v oblasti bezpečnosti práce:
 - konkrétna - pre riadiacich pracovníkov pre jednotlivé opatrenia, úlohy a ciele ?
 - všeobecná - pre každého pracovníka za plnenie opatrení a úloh v oblasti bezpečnosti práce ?
 7. Má organizácia spracovaný harmonogram na zavedenie a udržiavanie systému manažérstva BOZP?
 8. Akým spôsobom sa vykonávajú vo vašej organizácii kontroly plnenia cieľov, úloh a opatrení v oblasti bezpečnosti práce?

*Článok normy – **4.4 Implementácia a prevádzka***

4.4.1 Zdroje, úlohy, zodpovednosť, povinnosti a právomoc

1. Je v organizácii zabezpečená dostupnosť ľudských zdrojov, odborné schopnosti, technológia a finančné zdroje na tvorbu, budovanie, zavádzanie, udržiavanie a trvalé zlepšovanie systému manažérstva BOZP?
2. Je v organizácii vytvorený tím zložený z vlastných zamestnancov, ktorý je zodpovedný za budovanie a udržiavanie systému manažérstva BOZP?
3. Kto má hlavnú zodpovednosť za budovanie systému manažérstva BOZP vo vašej organizácii a v akom je vzťahu k top-manažmentu organizácie?
4. Bol oficiálne stanovený manažér zodpovedný za implementáciu a udržiavanie systému manažérstva BOZP?
5. Kde sú dokumentované práva a povinnosti manažéra zodpovedného za činnosti súvisiace so systémom manažérstva BOZP?

4.4.2 Odborná spôsobilosť, príprava a povedomie

1. Akým spôsobom sú v organizácii stanovené a prípadne i dokumentované postupy plánovania, prípravy, vykonávania a evidovania prípravy pracovníkov z oblasti BOZP?
2. Ako organizácia určuje potrebu školení, vzdelávania svojich zamestnancov v oblasti bezpečnosti práce a odbornej spôsobilosti na výkon nebezpečných činností?
3. Je vypracovaný plán vzdelávania, zahŕňa aj prípravu z oblasti bezpečnosti práce a kde je tento plán dostupný?
4. Je súčasťou tohto vzdelávania informovanie o relevantných požiadavkách záväzných predpisov a orgánov štátnej správy a rizikách práce vo vašej organizácii vrátane dôsledkov v prípade nedodržania bezpečných postupov a zásad?
5. Kto je zodpovedný za organizovanie vzdelávania pracovníkov v oblasti bezpečnosti práce vo vašej organizácii?

4.4.3 Komunikácia, účasť a konzultácie

1. Akým spôsobom sú v organizácii stanovené a prípadne i zdokumentované postupy, zásady internej a externej komunikácie o problematike BOZP?
2. Akými spôsobmi, prostriedkami je realizovaná vnútorná komunikácia medzi jednotlivými útvarmi a stupňami riadenia v organizácii v oblasti bezpečnosti práce ?
3. Sú vytvorené postupy pre zapojenie pracovníkov do činností (procesov) súvisiacich so systémom manažérstva BOZP - proces identifikácie, posudzovania rizík, vyšetovania incidentov?

4.4.4 Dokumentácia

1. Akú dokumentáciu má organizácia zavedenú v oblasti bezpečnosti práce a v akej forme?
2. Sú v organizácii spracované tieto dokumenty:
 - politika BOZP a jej ciele,
 - požiarne štatút a poriadok pre pracoviská so zvýšeným požiarne nebezpečenstvom,
 - požiarne poplachové smernice,
 - požiarne evakuačný plán,
 - požiarne kniha,
 - analýza požiarneho nebezpečenstva,
 - prehľad miest so zvýšeným požiarne nebezpečenstvom,
 - dokumenty vyžadujúce normou.

4.4.5 Riadenie dokumentov

1. Kde sú stanovené zodpovednosti za vypracúvanie dokumentov súvisiacich so systémom manažérstva BOZP a požiadavky na formálnu úpravu a členenie internej dokumentácie?
2. Akým spôsobom sa schvaľuje primeranosť dokumentov pred ich vydaním a v prípade aktualizácie?
3. Ako sú identifikované vo vašej organizácii interné a externé dokumenty?
4. Ako je zabezpečená dostupnosť príslušných dokumentov na miestach ich používania?
5. Akým spôsobom sú vaši zamestnanci v organizácii oboznámení so zmenami, aktualizáciou dokumentov?
6. Akým spôsobom je zabezpečené zrušenie používania neaktuálnych dokumentov a ich identifikácia?

4.4.6 Riadenie prevádzky

1. Ako je zaistená bezpečnosť práce pri výkone jednotlivých pracovných operácií a činností v organizácii?
2. Akým spôsobom sú opatrenia prijaté na zvýšenie bezpečnosti práce premietnuté do konkrétnych postupov a inštrukcií pre príslušné osoby?
3. Aké postupy sú stanovené pre riadenie týkajúce sa:
 - tovaru, zariadení a služieb,
 - zmluvných strán a návštev na pracovisku.

4.4.7 Pripravenosť na núdzový stav a reakcie

1. Aké postupy sú v organizácii vytvorené, zavedené a udržiavané na zaistenie bezpečnosti práce v prípade núdzových situácií?
2. V akých intervaloch sa skúša postup reagovania v núdzových situáciách?

Článok normy – 4.5 Kontrolovanie

4.5.1 Prevádzkové opatrenia a monitorovanie

1. Aké postupy sú v organizácii vytvorené, zavedené a udržiavané na pravidelné meranie prevádzkových parametrov z hľadiska bezpečnosti práce?
2. Aké záznamy sa vedú z výsledkov monitorovania a meraní?

4.5.2 Posudzovanie zhody

Tento článok normy má súvis s článkom 4.2 Politika BOZP, 4.3.2 Právne a iné požiadavky.

1. Sú výsledky posudzovania zhody politiky BOZP, príslušných právnych požiadaviek uchovávané?

4.5.3 Vyšetrovanie incidentov, nehoda, nápravné a preventívne opatrenie

1. Aké postupy sú v organizácii vytvorené na zaznamenanie, vyšetrovanie a analyzovanie incidentov?
2. Ako a kde sú zdokumentované výsledky z vyšetrovania incidentov?
3. Sú zaznamenané výsledky o nezhodách?
4. Akým spôsobom sa určujú, monitorujú, vyhodnocujú nápravné a preventívne opatrenia?

4.5.4 Riadenie záznamov

1. Aké záznamy používa organizácia pre zavedenie zhody systému manažérstva BOZP a v akej forme?
2. Aké postupy má organizácia vytvorené na identifikovanie, archivovanie, ochranu, udržiavanie a poskytovanie záznamov?

4.5.5 Interný audit

1. Má organizácia vypracovaný postup pre plánovanie, prípravu, vykonávanie a vyhodnocovanie interných auditov systému manažérstva BOZP?
2. Koľko audítorov má organizácia vyškolených pre interné audity?
3. Má organizácia vypracovaný plán auditov systému manažérstva BOZP a kde je dostupný?
4. Kde sú stanovené kompetencie, právomoci a zodpovednosť interných audítorov a preverovaných v procese auditu?

Článok normy – 4.6 Preskúmanie manažmentom

1. Vykonáva top - manažment organizácie hodnotenie:
 - výkonnosti a efektívnosti systému manažérstva BOZP?
 - výsledkov interných auditov systému manažérstva BOZP?
 - plnenia externých (predpisy, legislatíva a pod.) a interných požiadaviek?
 - realizácie politiky, cieľov, úloh a opatrení prijatých so zámerom zvýšenia úrovne bezpečnosti práce ?

2. V akých časových intervaloch sa uskutočňuje hodnotenie systému vrcholovým vedením?
3. Kde sú stanovené zásady tohto procesu a minimálny rozsah hodnotenia systému bezpečnosti práce vrcholovým vedením?
4. Kto je vo vašej organizácii zodpovedný za preskúmanie a hodnotenie systému manažérstva BOZP a ostatných systémov riadenia?
5. Zaoberá sa vrcholové vedenie v rámci preskúmania systému manažérstva BOZP vhodnosťou a potrebou aktualizácie:
 - politiky BOZP?
 - novej identifikácie nebezpečenstiev a rizík práce?
 - cieľov, programov a opatrení na zvýšenie bezpečnosti práce?
 - dokumentácie systému manažérstva BOZP (postupy, smernice, inštrukcie a pod.)?

Záver

Splnenie požiadaviek normy OHSAS 18001 „Systémy manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Požiadavky.“ by malo prispieť k preukázaniu požadovanej/ primeranej/ prijateľnej úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a k plynulému zavedeniu (integrovaného) systému manažérstva v organizáciách.

Tento príspevok vznikol v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA 1/0194/08.

Použitá literatúra

1. BOGDANOVSKÁ, G.: Štandardy pre BOZP. 1.vyd. Košice: TU, FBERG, 2008. 85 s. ISBN 978-80-8073-907-2.
2. BOGDANOVSKÁ, G.: Nová norma pre systémy manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. In: Security Revue. (2009), 4 s. ISSN 1336-9717.
3. LEŠKOVÁ, Z.: Budovanie systému manažérstva BOZP v ŽSR Centrum logistiky a obstarávania - stredisko Košice. Diplomová práca. Košice: Technická univerzita v Košiciach, F BERG, 2010. 70 s. Vedúci diplomovej práce: Ing. Gabriela Bogdanovská, PhD.
4. OHSAS 18001. Dostupné z: <http://www.avrisco.sk/sk/OHSAS-18001/?page=10014>
5. STN OHSAS 18001:2008 Systémy manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Požiadavky.
6. OHSAS 18002:2008 Occupational health and safety management systems. Guidelines for the implementation of OHSAS 18001.

Lektoroval:

Ing. Světa Fišerová, Ph.D.